

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Рівненський державний гуманітарний університет**

ІДЕНТИЧНІСТЬ. ДИСКУРС. ІМАГОЛОГІЯ

МАТЕРІАЛИ

*Всеукраїнської наукової конференції
з іноземною участю
до 150-річчя Агатангела Кримського*

15 квітня 2021 року
м. Острог

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2021

*Рекомендовано до друку
на засіданні ради гуманітарного факультету
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 28 квітня 2021 року)*

Редакційна колегія:

Вісич О. А., доктор філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія» (*відповідальний редактор*);

Кочерга С. О., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

Пухонська О. Я., доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

I – 59
Ідентичність. Дискурс. Імагологія: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції з іноземною участю до 150-річчя Агатангела Кримського, м. Острог, 15 квітня 2021 року / редкол. О. А. Вісич (відп. ред) та ін. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 146 с.

DOI 10.25264/15.04.2021

У збірнику матеріалів Всеукраїнської наукової конференції з іноземною участю до 150-річчя Агатангела Кримського «Ідентичність. Дискурс. Імагологія», яка відбулася 15 квітня 2021 року на базі Національного університету «Острозька академія», представлено тези доповідей учасників, у яких відображено різноаспектні дослідження літературного та наукового доробку Агатангела Кримського, а також актуальні проблеми сучасної філології.

**УДК 81 (082)
ББК 83.3(4Укр)6**

*Матеріали опубліковано в авторській редакції.
За зміст тез доповідей, допущені помилки і неточності
відповідають автори публікацій.*

© Автори, 2021
© Національний університет
«Острозька академія», 2021

ЗМІСТ

ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО: ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ

Будний В. В. МОТИВИ ЕСТЕТИЗМУ В РАННІЙ ПОЕЗІЇ А. КРИМСЬКОГО	7
Чик Д. Ч. ВІД MAGNA MATER ДО САМОСТІ: РОМАН «ЛАГОВСЬКИЙ» А. КРИМСЬКОГО ЯК ТРАКТАТ ПРО ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ	12
Колошук Н. Г. ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПОЕТИКА РАННІХ ОПОВІДАНЬ А. КРИМСЬКОГО	15
Вівчар С. В. ТЕКСТУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МАЛОЇ ПРОЗИ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ПОВІСТКИ І ЕСКІЗИ З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ»)	20
Крупка М. А. ЖІНОЧИЙ ПЕРСОНАЖ У ПРОЗІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО: ФОРМИ КОНСТРУЮВАННЯ ТА ТИПИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ.....	23
Боговін О. В. НЕ ПРЕКРАСНА ДАМА: КОД ДУЛЬСІНЕЇ У РОМАНІ А. КРИМСЬКОГО «АНДРІЙ ЛАГОВСЬКИЙ»	27
Лахман В. В. МАРКЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЗІ А. КРИМСЬКОГО: МІЖ СХОДОЗНАВСТВОМ ТА УКРАЇНОЗНАВСТВОМ	31
Вісич О. А. РІЗНОЖАНРОВІ ЕЛЕМЕНТИ ПАРАТЕКСТУ В ТВОРЧОСТІ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО ЯК ЗАСОБИ АВТОРСЬКОГО ВІДЧУЖЕННЯ	35
Горблянський Ю. П. ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІЙ І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ ДУМЦІ (КІНЕЦЬ ХІХ – ХХІ СТ.)	40

Кухарук Л. В. ФЛОРИСТИЧНА ІМАГЕМА «ПАЛЬМА»: РЕЦЕПЦІЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ А. КРИМСЬКОГО	45
--	----

**ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИЧНОСТІ
В ХУДОЖНІЙ СЛОВЕСНОСТІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Кочерга С. О. ОСТРОЗЬКИЙ ПОБРАТИМ ЛЕСІ УКРАЇНКИ МИХАЙЛО КРИВИНЮК	48
---	----

Тхорук Р. Л. «...ОТАЯ ТЕАТРАЛЬНОСТЬ»: ПРО БЕЛЕТРИСТИЧНУ ПРОЕКЦІЮ ФЕНОМЕНУ ПОЛІТИЧНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У «ПОВІСТКАХ ТА ЕСКІЗАХ ІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ» А. КРИМСЬКОГО	53
--	----

Бестюк І. А. МУЗИЧНА МІФОПОЕТИКА КЛОДА ДЕБЮССІ В ХУДОЖНІЙ ФАКТУРІ МОДЕРНОГО РОМАНУ («ДОННА АННА» (1929) ГОРДІЯ БРАСЮКА)	57
---	----

Шваб Л. П., Шваб А. Г. АГАТАНГЕЛ КРИМСЬКИЙ: УКРАЇНОЛЮБСТВО І ДІЯЛЬНІСТЬ НА ҐРУНТІ УКРАЇНОЗНАВСТВА	62
--	----

Смольницька О. О. СИМВОЛ ГІАЦИНТА У ВИБРАНІЙ СУФІЙСЬКІЙ ПОЕЗІЇ (ОРИГІНАЛИ Й УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД): ДИСКУРС НОВІТНІХ ПОСЛІДОВНИКІВ НЕОКЛАСИКІВ	67
---	----

Семенюк Л. С. ІСТОРІОСОФІЯ КОЗАЦЬКОЇ УКРАЇНИ У ДРАМАТИЧНИХ ЖАНРОВИХ ФОРМАХ ХVІІІ СТ.	73
--	----

Романишина Н. В. ШКІЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ІСМАЇЛА ГАСПРИНСЬКОГО НА ЗАСАДАХ ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО	77
---	----

**СУЧАСНІ НАПРЯМИ
І ТЕНДЕНЦІЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТЕМТУ**

Горбач Н. В.

ІМАГОЛОГІЧНА РЕЦЕПЦІЯ ОБРАЗУ УКРАЇНИ В РОМАНІ

А. МЕЛЬНИЧУКА «ЩО СКАЗАНО» 82

Слижук О. А.

БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ШКІЛЬНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ СУЧАСНОЇ

УКРАЇНСЬКОЇ ПРОЗИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ 87

Кирильчук О. М.

ХУДОЖНЯ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ

ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗИ

(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Ю.ВИННИЧУКА «ЦЕНЗОР СНІВ») 91

Гурдуз А. І.

«ДІМ, В ЯКОМУ...» МАРІАМ ПЕТРОСЯН І «ВАРТИ»

СЕРГІЯ ЛУК'ЯНЕНКА: АСПЕКТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ

ФЕНТЕЗІЙНОЇ ТРАДИЦІЇ 95

Годік К. О.

УКРАЇНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ В «СИБІРСЬКИХ НОВЕЛАХ»

Б. АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА ТА ПРОЗИ О. СОЛЖЕНИЦИНА:

ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ 99

Демчук О. А.

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА БЕЗДОМНІСТЬ ЧУЖИХ ЕТНОТИПІВ У МЕЖАХ

УКРАЇНСЬКОГО ПРОСТОРУ В ЗБІРЦІ МАЛОЇ ПРОЗИ

ВАСИЛЯ МАХНА «ДІМ У БЕЙТІНГ ГОЛЛОВ» 102

Мельничук Т. І.

САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ПЕРСОНАЖІВ ЯК МЕТАДРАМАТИЧНИЙ

ЧИННИК (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄС П. АР'Є ТА Н. РОМЧЕВИЧА) 106

**ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА,
ЛІНГВОСТИЛІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ
У СВІТЛІ ПРАЦЬ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО**

Дзира І. Я.

ТЮРКСЬКІ ЕЛЕМЕНТИ В РЕЄСТРІ ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО
НИЗОВОГО 1756 РОКУ 111

Данилюк Н. О.

ВНЕСОК АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО У РОЗВИТОК
УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА 115

Кіндратюк Б. Д.

МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ «ГРАМАТИКИ
МУЗИКАЛЬНОЇ» МИКОЛИ ДИЛЕЦЬКОГО 119

Брус М. П.

ПРОБЛЕМА ФЕМІНІТИВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ
ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (НА ОСНОВІ «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО
СЛОВНИКА» ЗА РЕД. А. КРИМСЬКОГО) 124

Гуцуляк Т. Є.

ОБРАЗНІ ДЕРИВАТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВІДОБРАЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В „РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВНИКУ”
ЗА РЕД. А. КРИМСЬКОГО ТА С. ЄФРЕМОВА 129

Пена Л. І.

МОВОЗНАВЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ В «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ
СЛОВНИКУ» ЗА РЕДАКЦІЄЮ АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО 133

Гончаренко А. В.

А.Ю. КРИМСЬКИЙ ПРО ЛЕКСИЧНІ УКРАЇНІЗМИ
В ДАВНОКИЇВСЬКОМУ ТЕКСТІ 137

Піскунов О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЛІНГВІСТИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ В ПРАЦЯХ
А. Ю. КРИМСЬКОГО 141

УДК: 821.161.2.09

Тхорук Р. Л.,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, pletenytsia@ukr.net*

«...ОТАЯ ТЕАТРАЛЬНІСТЬ»: ПРО БЕЛЕТРИСТИЧНУ ПРОЕКЦІЮ ФЕНОМЕНУ ПОЛІТИЧНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У «ПОВІСТКАХ ТА ЕСКІЗАХ ІЗ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ» А. КРИМСЬКОГО

Збірка «Повістки та ескізи із українського життя» належить до раних текстів письменника А. Кримського, які яскраво представляють і наслідування тем та конвенцій, й опір талановитої натури початківця. Автор кілька разів перевидавав її аж до 1919 р., певно, цінуючи той образ світу епохи змін як політичних, так й естетичних. Літературознавці відзначають у ній декадентський образ сучасника (С. Павличко, Т. Гундорова, М. Ревакович та ін.) та розгортання звичних тем політичного й громадянського життя (А. Шеремета, Г. Останіна та ін.).

1. Заголовкова цитата про театральність стосується персонажа Олеся з роду панків Присташів, який зібрався «в народ!», щоб вивчити мову та «побрататися» з простими українцями, тобто утвердити ділом свою національну ідентичність і демократичну політичну позицію. «Зараз після обід Присташенко напнув на себе українську сорочку, підперезав штани паском-ремінцем, насунув на голову смушеву шапку, – це він виражавсь у подорож до села Багачівки. Отая театральність не тільки не соромила молодика, а навпаки – припадала йому

дуже до вподоби і піддавала духу. Він почував, що от, мовляв, він піднісся по-над звичайну, прозаїчну буденщину» [2, с. 150]. Дослідниця М. Дрогомирецька переконує, що йдеться про пародіювання українофільської діяльності (народовства) Павла Радюка, героя відомого роману І. Нечуя-Левицького [1]. Та переодягання ради виклику (Андрій Химченко), розігрування дискусій на задані часописами питання (оповідач «Psychopathia nationalis!»), загалом – поводження за заданими взірцями хоча і створюють «надмірність», гіперболічну акцентацію, презентують процес «приміряння» чи «підтягування» до бажаної ідеальної соціальної ролі, яка в цьому випадку і свідчить про ідентичність, бажану на етапі її конструювання. Її аналогом стають фрагменти, коли персонаж «слухає» різні внутрішні голоси («моралізувати себе»). Усе ж чи не ставиться повістками й ескізами питання про її інакшу природу й суть?

2. У цій збірці А. Кримський показує наслідування-розігрування значного числа взірців. Питання ставиться про їх якість та потребу «підня[тися] по-над звичайну, прозаїчну буденщину» [2, с. 150]. Біографії-історії нігіліста у душі Д. Писарева, народовця за взірцем І. Нечуя-Левицького, ліберальних паній-етнографів, атеїста-поповича, який агітує за штунду (нагадує історії з біографічних матеріалів про С. Руданського). Здебільшого вони наповнені картинами ледь чи не гротескними (пересолодженними, комічними, огидними через непристойність та ін.); персонажі діють невпопад, помиляються, соромляться, обирають «полегшені» варіанти героїзованого шляху ідеальних попередників. Процес політично-національної ідентифікації частково постає як низка «ідеологічних пригод» (Г. Останіна). Пародійність – лише один із варіантів цього дон-кіхотства, адже варто звернути увагу і на повторювані заяви про правдивість чи автобіографічність більшості з цих історій («Напутне слово»).

3. Театральністю А. Кримський називає патетичність висловлювань про політичні і соціальні питання, які «присвоює» свідомість юнака-неофіта; набір чужих слів, часто віршових рядків, публіцистичні сентенції, які нагадують гасла й накази.

Будучи естетизованими продуктами, вони з великими труднощами допасовуються до реалій життя, звідси й модус у діапазоні від комічного до пародійного («...я був заходився складати патріотичні вірші, щоб «Україна» римувалася з «дівчина». Та чомусь не віршувалося міні» [2, с. 213]).

4. Психопатія, каталексія, як і будь-які прояви хворобливості, нервовості персонажа, перетворюються на означники невід'ємного складника сутності особи такого сучасника, адже вказують на її невідчужуваний фізіологічний рівень. Вони належать до модної теми епохи *fin de siècle*, до кліше. І теж вказують на найновіші зрізи науково-популярних публікацій, на актуальні знання з царини науки, що прояснять застарілі поняття та ідеї «батьківщини», «національності», «народності». (Серед кліше опиняється і теза про сублімацію: «всеньку «ідейність» викликав роздрочений спинний мозок» [2, с. 185]. У многодумних сентенціях старого гріховоди привертає увагу слід термінології простолюддя: «дрочити» означає «розпалювати тілесно», «збуджувати». Сам принцип сублімації визначається поняттям паралельності, подібності, заміною за схожістю). У кількох «повістях» показ психопатії розростається до докладних фіксацій симптомів: «я напружив усеньку енергію, щоб не розрватися тут само на бульварі» [2, с. 202], «несила була міні рухатися, я міг тільки мовчати» [2, с. 209], «опроче мене мордували пароксизми сильної пропасниці» [2, с. 211], «в міні самому, в середині, завели розмову два голоси» [2, с. 213]. (Зауважу, розтягнених в оповіданні «*Psychopathia nationalis!*» до формату наскрізного лейтмотиву). Феномен психопатії функціонує як метафора, що заміщає лексему «інстинкт»; знову ж таки, зі смислом «невідчужувана суть ества». Іронічний (комічний) модус текстів забезпечує раціональний – еристичний – характер теми радикалізму й націоналізму, пошуку смислу буття та діагностування помилок (невдалого вибору). «Іронічно думав я, дивлячись на Дніпро і шукаючи очима чайки з запорожцями, що мала б незнати звідкіля взятися: – ні, не *sexualis!* Коли вже неодмінно треба латинської термінології, то хай буде «*psychopathia nationalis!*» [2, с. 212].

5. У статус пересад потрапляє й питання чіткого відокремлення від чужого, іншого, не-українського; «...я був ненавидів Москву тільки через те, що не міг їхати на Україну»; це афекти. Мультикультуралізм, легкість міграції із міста в село і навпаки (заробітки), з одного краю в інший, виховання й освіта, а також їх відсутність, – збільшують безпорадність і плутаність («Народ... видавався міні величезною лабораторією», де «двері запнуто завісою проти сторонньої публіки» [2, с. 220]). А також варто прокоментувати подвоєність представлення деяких соціальних процесів (у формі щоденників чи імітації під них та белетристичної їх версії у формі повісток), випадків так званої авторефлексії письменника.

Література

1. Дрогомирецька М. Генетично-функціональні аспекти поетики («Повістки і ескізи з українського життя» Агатангела Кримського) : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 10.01.06 «Теорія літератури» (035. – Філологія). Львів, 2019. 248 с.
2. Кримський А. Повістки та ескізи з українського життя (1890–1894) : П'яте видання, повне й переглянute автором. Київ, 1919. 280 с.